

Azərbaycan Braziliya ilə münasibətlərin inkişafına xüsusi önəm verir

Braziliya böyük və sürətlə inkişaf etmiş kənd təsərrüfatı, dağ-mədən sənayesi, istehsal və xidmət bölməsinə malik olan bir ölkədir. Onun iqtisadiyyatı bütün digər Latin Amerikasına ölkələrinin iqtisadiyyatından üstündür və dünya bazarında öz iştirakını gündən-günə genişləndirir.

Ötən il öz müstəqilliyinin 200-cü ildönümünü yüksək uğurlarla qeyd edən Braziliya çoxşaxəli iqtisadiyyat yaratmaq üçün zəngin təbii ehtiyatlara malikdir. Mineral ehtiyatlara malik olan bu ölkə dünyada dəmir filizi istehsalına görə birinci yeri tutur. Bu ölkədə dünyanın dəmir filizi istehsalının 19 faizi çıxarılır.

2022-ci ildə Braziliyada ümumi daxili məhsulun həcmi 1.920 milyard dollar olmuşdur. İllik artım sürəti 4 faizdir. Ötən il əhalinin adambaşına düşən ümumi daxili məhsulun miqdarı 8.831 dollar təşkil etmişdir. Bu ilin birinci rübündə ümumi daxili məhsulun həcminə görə dünyada 4-cü yerdədir.

Braziliyanın iqtisadi fəal əhalisinin təxminən 30 faizi kənd təsərrüfatında çalışır. Məhsulun bir hissəsi sırf daxili istehlak üçün istehsal olunur, bəzi bitkilər isə demək olar ki, yalnız ixrac üçün becərilir. Bunlara soya, qəhvə, şəkər qamışı, düyü, kakao və portağal aiddir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracının həcmi çox yüksəkdir: Braziliya bu göstəriciyə görə dünyada yalnız Fransa və ABŞ-dən sonra üçüncü yerin sahibidir. Braziliya qəhvə, şəkər qamışı və portağal yığımına görə isə dünyada birinci yerdədir.

İxrac edilən mallara təyyarələr, avtomobillər, polad, boksitlər, dəmir filizi və elektron cihazlar daxildir. Braziliya inkişaf səviyyəsinə, iqtisadiyyatının həcminə, hərbi gücünə və iddialı xarici siyasətinə görə tarixən Latin Amerikasının lider dövləti hesab edilə bilər. Onun xarici siyasətində qarışmama, öz müqəddəratını təyinetmə, beynəlxalq əməkdaşlıq və münaqişələrin sülh yolu ilə həlli rəhbər prinsiplər kimi qəbul olunur. Xarici siyasətin ən mühüm istiqamətlərindən biri Cənubi Amerikada inteqrasiya proseslərinin inkişafıdır. Cənubi Amerika regionunda liderlik uğrunda mübarizədə Braziliyanın rəqibi ABŞ-dir.

Azərbaycan müstəqillik əldə edəndən sonra özünün xarici siyasətini milli maraqlar əsasında qurmağa başladı. Yeni şəraitdə iqtisadi infrastrukturun yaradılması müasir texnologiyalar, təcrübələr, zəruri avadanlıqlar və xammal ehtiyatları tələb edir. Bu mənada inkişaf etməkdə olan ölkələrlə əməkdaşlığın genişləndirilməsinin mühüm əhəmiyyəti vardı. Odur ki, Cənubi Amerikada ən böyük dövlət olan və dünya iqtisadiyyatında özünəməxsus yeri olan Braziliya Federativ Respublikası ilə münasibətlərin qurulması və inkişaf etdirilməsi Azərbaycan dövlətinin xarici siyasət kursunun qarşısında duran önəmli vəzifələrdən biridir.

Braziliya Azərbaycanda səfirliyini açan ikinci Latin

Amerikasına ölkəsidir. O vaxtdan etibarən iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi-ticarət və mədəni əlaqələr müsbət məcrada inkişaf edir. İki ölkənin dövlət başçıları arasında münasibətlərin yaxşı olması təbii ki, qarşılıqlı əlaqələrin bütün sahələrinə özünün müsbət təsirini göstərir. Ötən il Braziliyanın paytaxtı Braziliya şəhərində Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi ilə Braziliya Xarici Əlaqələr Nazirliyi arasında siyasi məsləhətləşmələrin növbəti - 3-cü raundu keçirildi. Əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün mümkün variantlar müzakirə olundu.

Azərbaycan Respublikasının Baş nazirinin müavini Əli Əhmədov Braziliyanın yeni seçilmiş Prezidenti Luiz İnasio Lula da Silvanın və yeni vitseprezident Jeraldo Alkminin təntənəli andiçmə mərasimində iştirak etmək üçün 2022-ci il dekabrın 31-dən 2023-cü il yanvarın 3-dək Braziliyada rəsmi səfərdə oldu. Səfər çərçivəsində bu ölkənin dövlət və hökumət rəhbərləri ilə aparılan danışıqlar yeni əməkdaşlıq imkanlarını üzə çıxardı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin xarici siyasət sahəsində atdığı addımları Braziliya tərəfi həmişə müdafiə etmişdir. Braziliyanın Azərbaycandakı səfiri Manuel Adalberto Karlos Monteneqro Lopes da Kruz Braziliya hökumətinin Azərbaycan hökuməti və xalqı, habelə Tehranda səfirliyə hücum zamanı həlak olan şəxsin ailəsi ilə həmrəy olduğunu bildirmişdi.

Bu gün Azərbaycanın Latin Amerikasında əsas ticarət tərəfdaşı Braziliyadır. Azərbaycan isə Cənubi Qafqazda Braziliyanın əsas iqtisadi tərəfdaşı kimi çıxış edir. 2022-ci ildə Azərbaycanın Braziliyadan idxal etdiyi əsas məhsul şəkər qamışı olub. Ölkəmizin Braziliyaya ixracında isə kimya sənayesi məhsulları üstünlük təşkil edib.

2022-ci ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi 209,3 milyon dollardan çox olmuşdur. Braziliya Azərbaycana 189,6 milyon dollarlıq müxtəlif çeşiddə mallar göndərmişdir. Azərbaycanın Braziliyaya ixracatı isə 19,731 milyon dollardan çox olmuşdur.

2023-cü ilin ilk altı ayı ərzində iki ölkə arasında qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi 95,6 milyon dollar təşkil etmişdir. Azərbaycanın Braziliyaya ixracatı isə 122,3 min dollardır.

Braziliyadan ən çox idxal olunan məhsullar sırasında şəkər qamışı (74,5 milyon dollar), soya yağı tortu və soya paxlası yağının hasilatı nəticəsində yaranan digər bərk qalıqlar (4,6 milyon dollar), soya (3,5 milyon dollar), tütün (3,5 milyon dollar), dondurulmuş donuz ətini (1,1 milyon dollar) olmuşdur.

Azərbaycandan Braziliyaya ən çox ixrac edilən məhsullara - qazma maşınları üçün ehtiyat hissələr (57,1 min dollar), mayelərin və ya qazların axınının, səviyyəsinin, təzyiqinin və ya digər xüsusiyyətlərinin ölçülməsi və ya yoxlanılması üçün alət və aparatların hissələri və aksesuarları (52,6 min dollar), topoqrafik, meteoroloji, geofiziki alətlər və cihazlar (7,8 min dollar) daxildir.

Göründüyü kimi, iki ölkə bir-birindən məsafəyə uzaqda yerləşsə də, iqtisadi tellər onları yaxınlaşdırır. Ölkələrimiz arasında belə bağlardan biri də mədəni əlaqələrdir. Braziliya da, Azərbaycan kimi mədəniyyət, etnos və dini müxtəlifliyə malik ölkədir. Azərbaycanda ziyalılar arasında olduğu kimi, sadə əhali içərisində də bu ölkəyə rəğbət hissi vardır. Ədəbi əlaqələrin inkişafı bu prosesə müsbət təsir göstərir. Azərbaycanlı oxucular Braziliya yazıçısı Jorji Amadunun kitabını Azərbaycan dilində oxumaq imkanı əldə edə bilərlər. Həmçinin Kamal Abdullanın "Yarımqıç əlyazma" əsəri də portuqal dilinə tərcümə olunaraq Braziliyada nəşr edilmişdir.

Bu ilin martında Braziliyada Heydər Əliyevə həsr olunan konsert keçirilib. Ölkəmizin mədəniyyətinin, onun musiqisinin təbliği çərçivəsində Rio-de-Janeyro şəhərində Latin Amerikasının ən qədim və tanınmış teatru olan Teatro Munisipalda keçirilmiş bu konsert tamaşaçıların böyük alqışlarına səbəb olmuşdur. Konsertdə məşhur bəstəkarımız Qara Qarayevin "Leyli və Məcnun" simfonik poeması da ifa edilmişdir.

İki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30-cu ildönümü münasibətilə ötən ilin mart-aprel aylarında Bakıda 1-ci Braziliya Film Festivalı keçirilmişdir. Hər biri mükafatlara layiq görülmüş beş film (4 bədii və 1 sənədli) nümayiş etdirilmişdir.

Təhsil sahəsində əlaqələr də inkişaf edir. Belə ki, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin "Azərbaycan multikulturalizmi fənninin xarici ölkə universitetlərində tədrisi" layihəsi çərçivəsində ötən il 12-17 dekabr tarixlərdə Braziliyanın Paraíba Federal Universitetinin Beynəlxalq münasibətlər fakültəsinin tələbələrini Azərbaycan multikulturalizmi fənni üzrə onlayn müəhazirələr təqdim edilmişdir.

Bu ilin iyun ayında ADA Universitetində keçirilən 11-ci Beynəlxalq Festivalda Braziliyanın milli mətbəxinə aid yeməklər nümayiş etdirilib, həmçinin kapoeyra döyüşünü canlı izləmək mümkün olub. Xatırladaq ki, ciu-citsu və kapoeyra kimi Braziliya döyüş növləri artıq Azərbaycanda inkişaf etdirilir.

Hər iki ölkədə dövlət bayramlarının təntənəli şəkildə qeyd olunması da önəmli halını almışdır. Bu zaman müxtəlif konsert proqramlarının, sərgilərin təşkili, fotostendlərin nümayişi də iki ölkə xalqlarının bir-birini yaxından tanımasına imkan verir. Bu cəhətdən cari il mayın 24-də Braziliyanın paytaxt şəhərində Azərbaycan Respublikasının Müstəqillik (Respublika) Günü münasibətilə caz konserti keçirilməsi böyük maraqla qarşılanmışdır.

Latin Amerikasının lider dövləti olan Braziliya ilə Cənubi Qafqazın lider dövləti Azərbaycan arasında həyatın müxtəlif sahələrində münasibətlərin inkişafı hər iki regionda inkişafa müsbət təsir göstərir.

*Atamoğlan MƏMMƏDLİ,
BDU-nun dosenti*